

SOSYAL BİLGİLER DERSİNDE ÇEVRE BİLİNCİ KAZANDIRMADA MEDYA ÜRÜNLERİNDEN YARARLANMAYA İLİŞKİN ÖĞRENCİ GÖRÜŞLERİ**Tuğba SELANİK AY***Dr. Ertuğrulgazi İlköğretim Okulu (Eskişehir/Alpu) tsay@anadolu.edu.tr***ÖZET**

Sosyal Bilgiler dersinin en önemli amaçlarından biri öğrencilere toplumsal kişilik kazandırmaktır. Toplumsal kişiliğin en önemli özelliklerinden biri ise iyi yurttaş olmak ve buna bağlı olarak çevre bilincine sahip olmaktır. Bu araştırmada ilköğretim 5. sınıf Sosyal Bilgiler dersi “Bölgemizi Tanıyalım” ünitesinde öğrencilere çevre bilinci kazandırmak amacıyla medya ürünlerinden yararlanılmış, uygulama sonunda veri toplama aracı olarak kullanılan açık uçlu anket yoluyla çevre bilinci kazanmada medya ürünlerinden yararlanmaya ilişkin öğrenci görüşleri belirlenmiştir. Öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir. Araştırmada yer alan katılımcılar 12 kız, 10 erkek olmak üzere toplam 22 kişidir. Araştırma sonucunda öğrencilerin çoğunun yapılan etkinliklerden hoşlandığı ve yararlı bulduğu belirlenmiştir. Öğrenciler çevre bilinci kazanmada medya ürünlerinden yararlanmanın; çevre ile ilgili konularda bilgi edinmelerine, çevre bilinci kazanmalarına, araştırma yapma yeteneklerinin gelişimine, çevre sorunlarını fark etmelerine, gündemi takip etmelerine, öğretim sürecinin ilgi çekici hale gelmesine, çevreye ilişkin duyarlılıklarının artmasına katkı sağlayan bir çalışma olduğunu ifade etmişlerdir.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Bilgiler, Çevre Bilinci, Medya Ürünleri, Öğrenci Görüşleri

SOCIAL STUDIES COURSE STUDENT VIEWS ON ENVIRONMENTAL AWARENESS GAINING MEDIA PRODUCTS TO EXPLOIT**ABSTRACT**

One of the main goals of Social Science course is to gain students a social personality. Hence, one of the important feature of a social personality is to be a good citizen and thus to have an environmental awareness. In this context, this study used media products to gain the students the environmental awareness through “Let’s know our Region” unit at the 5th grade Social Science course. Through questionnaire with open-ended questions, 12 girls and 10 boys; totally 22 students’ opinions about the use of media products to gain the environment awareness were examined and the obtained findings were supported with direct quotations. Consequently, most of the students enjoyed the activities and found them as beneficial. Additionally, they explained that using media products to gain the environmental awareness contributed to attain information about issue related to environment, gain environmental awareness; improve the research skills; realize environmental problems; keep up with the agenda; have interesting teaching process and increase their environmental conscience.

Keywords: Social Science, Environmental Awareness, Media Products, Students’ Opinions

GİRİŞ

Günümüzde bireylerden beklenen yalnız ülke sorunlarına değil dünya sorunlarına karşı da duyarlı olmasıdır. Bu koşullar bireyleri dünya vatandaşlığına zorlamaktadır. Dünya vatandaşının sahip olması gereken en önemli özelliklerden biri çevre bilincine sahip olma olarak ifade edilebilir. Özdemir'e (2010: 125) göre çevre bozulmasının yeryüzünde yaşamı tehdit edecek düzeye ulaştığı içinde bulunduğumuz dönemde, çevreye karşı duyarlı ve bilinçli insan kaynaklarının yetiştirilmesini sağlayacak çevre eğitimi uygulamaları kritik bir önem kazanmış durumdadır. Bu bağlamda çevre bilinci kazandırma rastlantıya bırakılmayacak kadar önemlidir. Eğitimin bu işlevini yerine getirebilmesi için gerekli çalışmalar gerçekleştirilmelidir.

Çevre bilincinin düşünsel, duygusal ve davranışsal boyutları vardır. Diğer bir deyişle çevre bilinci; çevreyle ilgili kararları, ilkeleri, yorumları içeren düşüncelerden, bu düşüncelerin yaşama aktarılması olan davranışlardan ve duygulardan oluşmaktadır. Böylesine kapsamlı bir kavramın gelişimi de kuşkusuz basit bir süreçle oluşmamaktadır. İnsanoğlunun çevresiyle etkileşime girişiyle ivme kazanan bu süreç yaşam boyu devam eder. Çevre bilinci kişilik gelişimine paralel olarak çeşitli etkenlerin karşılıklı etkileşimi ile gelişir. Çevre duyarlılığının geliştirilmesinde ailenin, eğitim kurumlarının, kitle iletişim araçlarının ve sivil toplum örgütlerinin önemli rolleri vardır. Çevre duyarlılığı diğer bir deyişle çevre bilinci yaşam boyunca gelişebilen dinamik bir yapı içerir. Yani yaşamımızın bir döneminde oluşup daha sonra hiç değişmeyen bir yapı olmayıp, yaşam boyunca gerek kişinin kendisinden gerekse çevresinden gelen etkilerle şekillenen, gelişen, kimi zaman da gerileyebilen bir yapıdır. Bu yapının oluşumunda diğer birçok özelliğe olduğu gibi çocukluk yıllarında oluşturulan temel son derece önemlidir (Türküm, 1998: 172). Çevre eğitiminde ilköğretim okullarının rolü de çok büyüktür. Buna karşın Şimşekli (2004: 83) "Çevre Bilincinin Geliştirilmesine Yönelik Çevre Eğitimi Etkinliklerine İlköğretim Okullarının Duyarlılığı" başlıklı çalışmasında okulların çevre eğitimi duyarlılığının istenilen düzeyde olmadığını belirlemiştir. Ballantyne ve Packer (2002)'a göre okul içinde yürütülen çevre eğitimi uygulamaları öğrencilerin çevrelerini doğru ve gerçekçi şekilde algılamalarına ve sorumlu davranış geliştirmelerine katkı sağlayabilir (Özdemir, 2010: 134) . Öğrencilere ilköğretimde çevre bilinci kazandırılacak derslerden biri de Sosyal Bilgiler dersi'dir. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi programının çevre ile ilgili kazanımlar açısından incelenmesi gerekir.

Sosyal Bilgiler Programı ve Çevre Bilinci Kazandırma

Çevre bilinci ile ilişkilendirilebilecek beceriler açısından 2004 Sosyal Bilgiler dersi programı incelendiğinde; yaşadığı çevre ile bir bütün olduğunu fark etme, insanla çevre arasındaki karşılıklı iletişimi görme, çevreye zarar vermenin kendine zarar vermek olduğunu kavrama, kendi kültürünü ve başkalarının kültürlerini keşfetme, kültürün farklılıklarını ve benzerliklerini tanıma, kültürel eserleri koruma gibi becerilerin ve çevre ile ilgili kazanımların programda yer aldığı görülmektedir. Bu becerilerin öğrencilere kazandırılmasında kullanılacak yöntemin öğrencilerinin ilgisini çekecek, onlarla kolay iletişim kurmayı sağlayacak, tartışma ortamları yaratabilecek bir yöntem olması gerekir. Bu bağlamda televizyon, radyo, gazete, dergi, fotoğraf, karikatür gibi

pek çok medya ürünü eğitimde işe koşulabilir. Yaşamın kendisini sınıf ortamına aktarma gibi bir işlevi olan Sosyal Bilgiler dersi programında da bu konulara yer verilmesi gerekmektedir. 4. ve 5. sınıf Sosyal Bilgiler programında çevre bilincine yer verilme durumu şu şekildedir:

Tablo-1: 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler Programında Çevre Bilincine Yer Verilme Durumu

Öğrenme Alanı	Ünite Adı	Çevre Bilincine	Toplam
		İlişkin Kazanım Sayısı	Kazanım Sayısı
4. Sınıf			
Birey ve Toplum	Kendimi Tanıyorum	0	6
Kültür ve Miras	Geçmişimi Öğreniyorum	0	6
İnanlar, Yerler ve Çevreler	Yaşadığımız Yer	1	8
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Üretimden Tüketime	0	7
Bilim, Teknoloji ve Toplum	İyi ki Var	0	6
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Hep Birlikte	2	5
Güç, Yönetim ve Toplum	İnsanlar ve Yönetim	0	4
		Çevre Bilincine	Toplam
		İlişkin Kazanım	Kazanım
		Sayısı	Sayısı
Küresel Bağlantılar	Uzaktaki Arkadaşlarım	0	4
TOPLAM		3	46
5. Sınıf			
Birey ve Toplum	Haklarımı Öğreniyorum	0	4
Kültür ve Miras	Adım Adım Türkiye	1	6
İnanlar, Yerler ve Çevreler	Bölgemizi Tanıyalım	3	8
Üretim, Dağıtım ve Tüketim	Ürettiklerimiz	0	7
Bilim, Teknoloji ve Toplum	Gerçekleşen Düşler	0	6
Gruplar, Kurumlar ve Sosyal Örgütler	Toplum için Çalışanlar	1	5
Güç, Yönetim ve Toplum	Bir Ülke Bir Bayrak	0	5
Küresel Bağlantılar	Hepimizin Dünyası	2	6
TOPLAM		7	47

Tablo-1 incelendiğinde Sosyal Bilgiler dersi 4. Sınıf programında toplam 46 kazanımdan 3'ünün çevre bilinci ile ilgili olduğu, 5. sınıf programında ise toplam 47 kazanımdan 7'sinin çevre bilinci ile ilgili olduğu görülmektedir. Bu nedenle araştırmanın 5. sınıf öğrencileri üzerinde yapılmasına karar verilmiştir. 5. sınıf kazanımları incelendiğinde ise "Bölgemizi Tanıyalım" ünitesinde toplam 8 kazanımdan 3'ünün çevre ilişkilendirilebileceği görülmüş, bu nedenle araştırmanın "Bölgemizi Tanıyalım" ünitesinde yapılmasına karar verilmiştir. Sosyal Bilgiler programında bu ünite kapsamında doğrudan verilecek değer ise çevreye duyarlılık olarak belirtilmiştir. Yapılan araştırmalarla ilköğretim programlarında yer alan kazanımların bilgi ve tutum geliştirmeye yönelik olduğu yönünde sonuçlar elde edilmiştir. Örneğin Tanrıverdi (2009) "Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Açısından İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi" başlıklı çalışmasıyla, ilköğretim programlarında yer alan öğrenci kazanımlarının sürdürülebilir çevre eğitiminin gerekleriyle hangi oranda örtüştüğünü ortaya koymayı amaçlamıştır. Çalışma sonucunda, ilköğretim programlarında yer alan kazanımların çoğunlukla bilgi ve tutum geliştirmeye yönelik kazanımlar olduğu, ancak beceri, anlayış ve değer geliştirmede yetersiz olduğu; ayrıca

programların sürdürülebilir çevre eğitiminden çok, çoğunlukla yaşadığımız çevreyi koruma anlayışına odaklı hazırlandığı saptanmıştır. Alım (2006: 608) ise “Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye’de Çevre ve İlköğretimde Çevre Eğitimi” başlıklı çalışmasında ilköğretim programlarını çevre eğitimi açısından incelemiş, ilköğretim programlarında çevre eğitimine yer verilmesi ile ilgili olarak; çevre içerikli konuların yeni ilköğretim programlarında artırıldığını, programların öğretim süreçlerine yönelik değişikliklerin daha etkili bir çevre eğitimine olanak sağladığını belirtmiştir. Bunun yanı sıra Fen ve Teknoloji programlarında çevre içerikli konulara Sosyal Bilgiler programlarından daha fazla yer verildiğini belirtmiştir. Çevre eğitiminin istenilen düzeye ulaştırılması için eğitimciler çeşitli araçlardan yararlanarak ve çeşitli öğretim yöntemlerini kullanarak bu konuya gereken önemi göstermelidir. Öğrencilere çevre bilinci kazandırmada kullanılacak zengin kaynaklardan biri de medya ürünleri olarak ifade edilebilir.

Çevre Bilinci Kazandırma ve Medya Ürünlerinden Yararlanma

Barkan ve Eroğlu (2004: 6)’na göre günümüzde eğitimciler daha iyi öğrenme ve akılda tutmayı sağlamak amacıyla eğitsel medyayı öğretim sürecinde kullanmaktadırlar. Hareketli resimler, televizyon, slayt, film şeridi, kayıtlar ve diğer eğitsel medyaların, eğitsel değerlerini test eden yüzlerce çalışma bulunmaktadır. Bu testlerden çıkarılan sonuçlar, öğrenme sürecinde bu medyaların etkili kullanımının çok büyük değeri olduğunu göstermektedir. Deveci ve Çengelci (2008: 34) “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarından Medya Okuryazarlığına Bir Bakış” isimli araştırmalarında öğretmen adaylarının tamamının Sosyal Bilgiler öğretmeninin medya okuryazarı olması gerektiği yönünde görüş belirttiği sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda medya ürünlerinin sınıfta etkili biçimde kullanılabilmesi için öğretmenlerin de bu konuda gerekli yeterliğe sahip olması gerektiği söylenebilir.

Örneğin Amerika Birleşik Devletleri’nde yapılan bir araştırmada, ilköğretim öğrencilerinin edindikleri çevre bilgisinin % 63’ünü görsel ve yazılı medyadan, %12’sini okuldan ve % 9’unu da aile ve arkadaşlarından edindikleri ortaya konmuştur (Alım, 2006: 605). Bu noktadan hareketle medya ürünlerinden yararlanılarak gerçekleştirilecek etkinliklerin öğrencilerin çevre bilinci kazanmalarına katkı getireceği söylenebilir. Ancak Flores Koulis (2006), ilköğretim öğretmen adaylarının çeşitli medya ürünlerine ilişkin eleştirel anlayışlarını belirlemeye yönelik bir araştırma gerçekleştirmiştir. Nitel araştırma yönteminin kullanıldığı çalışmaya 25 öğretmen adayı katılmıştır. Araştırma sonucunda, öğretmenlerin öğrencilerinin medya okuryazarlığı konusundaki eksiklerin farkında olması gerektiği sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda öğretmenlerin de medya ürünleri ve kullanımına ilişkin anlayış geliştirmiş olmaları gerektiği söylenebilir.

Medya ürünleri eğitsel amaçlı iletiler taşıdıkları zaman eğitsel medya olarak tanımlanabilir. Eğitsel medyanın öğrenme sürecine katkıları; gelecekteki öğrenme etkinliklerinin bağlı olabileceği bilgi ve deneyim altyapısını yaratma, öğrencinin ilgisi uyandırma ve canlandırma, öğrenmeye derin bir bilgi ve anlam katma, kelime gelişimine katkılarda bulunan anlamlı deneyimleri sağlama, öğrenmenin sürekliliğini ve devamlılığını artırma, isteyerek okumayı uyarma, zamanı iyi kullanma biçiminde sıralanabilir (Barkan ve Eroğlu, 2004: 6). Demirkaya (2006: 220) “Çevre Eğitiminin Türkiye Coğrafya Programları İçindeki Yeri ve Çevre Eğitimine Yönelik Yeni

Yaklaşımlar” başlıklı çalışmada kitle iletişim araçlarıyla çevre eğitiminin yaygınlaştırılması gerektiğini vurgulamıştır. Ayvaz ise (1998: 12) çevre eğitiminin asıl amacını, çevresel sorumluluk bilincine sahip vatandaşlar yetiştirmek biçiminde ifade etmiştir.

Sosyal Bilgiler öğretiminde öğrencilere sosyal yaşamla ilgili tutumlar ve değerler kazandırmak, öğrencinin toplumsallaşmasında ve iyi bir vatandaş olmasında çok önemli rol oynar. Bu nedenle Sosyal Bilgiler öğretiminde duyuşsal özelliklerin geliştirilmesi için özel çaba gösterilmesi gerekmektedir. Çevre bilinci kazandırma da bunlardan biridir. Ayrıca bu tutumların küçük yaşlarda etkili öğrenildiği ve öğrenilenlerin de (doğru veya yanlış) zor değiştirilebildiği bilinmektedir. Bunun için, çevre eğitimi ailede başlamalı ve ilköğretimde öğrencilere çevre bilinci kazandırılmalıdır. İşitsel ve görsel medyanın çevre eğitimi üzerindeki rolü araştırmalarla ortaya konmuştur (Alım, 2006: 605). Bilgin, Ökten ve Sanin (2006: 256)’in yapmış olduğu “Avrupa Birliği Eğitim Sürecinde Türkiye’de ve İlköğretimde Çevre Eğitimi” başlıklı çalışmalarının sonucunda çevresel olaylarda bilgi edinme kaynakları ve toplumsal çevre bilinci oluşmasında çevre eğitimi eksikliği sonucu insanların yakın sosyal çevrelerince eğitildikleri ve bilgilendirildiklerini belirlemiştir. Medyanın bilgilendirmede çok önemli bir yeri olduğu ve eğitim programlarında bu tür etkinliklerin artırılmasının toplumsal çevre bilinci oluşumunda çok önemli bir yer tutacağı ifade edilmiştir. Bu nedenle çevre bilinci kazandırmada medya ürünlerinden yararlanılmasına yönelik uygulamalar yapılması, öğrencilerin bu uygulamalara ilişkin görüşlerinin belirlenmesi, gerek öğretim sürecinin desenlenmesi, gerekse yapılan uygulamaların geliştirilmesi bakımından önem taşımaktadır. Araştırma sözü edilen bu gereksinimden kaynaklanmaktadır. Bu çalışmanın temel amacı, Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada medya ürünlerinden yararlanmaya ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemektir. Bu temel amaca bağlı olarak aşağıdaki sorulara yanıt aranmıştır:

1. İlköğretim öğrencilerinin çevre bilincinin tanımına ilişkin görüşleri nelerdir?
2. İlköğretim öğrencilerinin çevre bilinci kazanmada kitap, dergi ve broşürlerden yararlanmaya ilişkin görüşleri nelerdir?
3. İlköğretim öğrencilerinin çevre bilinci kazanmada gazetelerden yararlanmaya ilişkin görüşleri nelerdir?
4. İlköğretim öğrencilerinin çevre bilinci kazanmada internet kaynaklı medya ürünlerinden yararlanmaya ilişkin görüşleri nelerdir?
5. İlköğretim öğrencilerinin çevre bilinci kazanmada karikatürlerden yararlanmaya ilişkin görüşleri nelerdir?
6. İlköğretim öğrencilerinin çevre bilinci kazanmada slayt ve fotoğraflardan yararlanmaya ilişkin görüşleri nelerdir?

YÖNTEM

Bu bölümde, araştırma modeli, katılımcılar, verilerin toplanması ve çözümlenmesi başlıkları altında çeşitli bilgiler sunulmaktadır.

Araştırmanın Modeli

Araştırmada tarama modeli kullanılmıştır. İlköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazanmada medya ürünlerinden yararlanmaya ilişkin görüşleri açık uçlu anketlere dayalı olarak belirlenmeye çalışılmıştır.

Katılımcılar

Araştırmanın gerçekleştirilmesi için 2008-2009 öğretim yılı bahar döneminde Eskişehir ili Alpu ilçesi Ertuğrulgazi İlköğretim Okulu 5-A sınıfında öğrenim gören 22 öğrenci üzerinde gerçekleştirilmiştir. Araştırmacının bu okulda görev yapıyor olması nedeniyle uygulama kolaylığı sağlanması açısından kolay ulaşılabilir durum örneklemesi kapsamında araştırma bu okulda gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Toplanması ve Çözümlemesi

Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada medya ürünlerinden yararlanmaya ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemek amacıyla gerçekleştirilen bu araştırmada öncelikle kuramsal boyutun oluşturulması amacıyla konuyla ilgili alan yazın taranmıştır. Bunun yanı sıra Sosyal Bilgiler programı kazanımları çevre bilincine yer verilme durumu bakımından incelenerek araştırma uygulama sürecinin gerçekleştirileceği ünite ve kazanımlara karar verilmiştir. Araştırma kapsamında ele alınan kazanımlar; yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir (Kazanım 4), kültürün yazılı ve sözlü tarihinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir (Kazanım 6), yaşadığı bölgedeki doğal afetlere neden olan uygulamaları fark eder (Kazanım 7) biçimde sıralanabilir. Uygulama sürecinde Sosyal Bilgiler ders programında yer alan çevre bilinci ile ilgili kazanımlar 5. sınıf öğrencileri ile 4 hafta (12 ders saati) boyunca medya ürünlerinden yararlanılarak işlenmiştir. Uygulama sürecinde yapılan etkinlikler ve ilişkili olduğu kazanımlar Tablo 2’de gösterilmiştir:

Tablo 2: Etkinlik- Kazanım Tablosu

Kazanım	Yararlanılan Medya Ürünü	Süre
Kazanım 4: Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.	Karikatürler, fotoğraf ve slaytlar	4 ders saati
Kazanım 6: Kültürün yazılı ve sözlü tarihinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.	Gazeteler, dergi, kitap ve broşürler	4 ders saati
Kazanım 7: Yaşadığı bölgedeki doğal afetlere neden olan	İnternet kaynaklı medya	4 ders

uygulamaları fark eder.	ürünleri	saati
-------------------------	----------	-------

Tablo 2’de de görüldüğü gibi öğrenciler “Yaşadığı bölgedeki insanların doğal ortamı değiştirme ve ondan yararlanma şekillerine kanıtlar gösterir.” kazanımına yönelik olarak karikatürlerden, slayt ve fotoğraflardan yararlanmaya; “Kültürün yazılı ve sözlü tarihinden yola çıkarak, doğal afetlerin toplum hayatı üzerine etkilerini örneklendirir.” kazanımına yönelik olarak gazete, kitap, dergi ve broşürlerden yararlanmaya; “Yaşadığı bölgedeki doğal afetlere neden olan uygulamaları fark eder.” kazanımına yönelik olarak ise internet kaynaklı medya ürünleri kullanmaya dönük etkinlikler gerçekleştirmişlerdir.

Araştırma verileri açık uçlu anket formu ile toplanmıştır. Ankette ilköğretim öğrencilerinin Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada medya ürünlerinden yararlanmaya ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik olarak altı soruya yer verilmiştir. Öğrencilerin anket sorularına verdikleri yanıtlar betimsel analiz yoluyla çözümlenmiştir. Yıldırım ve Şimşek’e (2000: 159) göre betimsel analizde amaç, elde edilen bulguları düzenlenmiş ve yorumlanmış bir biçimde okuyucuya sunmaktır. Bu amaçla elde edilen veriler, öncelikle mantıklı ve anlaşılır biçimde betimlenir. Daha sonra yapılan bu betimlemeler, neden-sonuç ilişkileri irdelenir ve birtakım sonuçlara ulaşılır. Araştırma kapsamında uygulanan açık uçlu anketlerin değerlendirilmesi sonucunda verilerin hangi temalar altında düzenleneceği ve sunulacağı belirlenmiş; veri analizi için bir çerçeve oluşturulmuştur. Açık uçlu anket soruları tek tek ele alınarak her soru için ilköğretim öğrencilerinin verdiği yanıtlar doğrultusunda seçenekler sıralanmıştır. Bir alan uzmanı ile ayrı ayrı oluşturulan kategoriler üzerinde uzlaşılarak görüş birliğine varılmıştır. Bulguların tanımlanması aşamasında, açık uçlu anket yoluyla elde edilen nitel veriler sayısallaştırılmıştır. Bunun yanı sıra öğrenci görüşlerinden doğrudan alıntılar verilmiştir.

BULGULAR

Araştırma bulguları, çizelgeler ve öğrenci görüşlerinden yapılan doğrudan alıntılarla sunulmuştur. Açık uçlu anketlerden elde edilen bulgulara sırasıyla yer verilmiştir. Öğrencilere ilk olarak öğrencilerin çevre bilincini ne şekilde algıladıklarını belirlemek amacıyla ilköğretim öğrencilerinin çevre bilincinin tanımına ilişkin görüşleri sorulmuştur. Öğrencilerin, çevre bilincinin tanımına ilişkin görüşleri Tablo 3’te verilmiştir.

Tablo 3: İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Bilinci Tanımları

Çevre Bilincinin Tanımına İlişkin Öğrenci Görüşleri	f
Çevreyi ağaçlandırmak	12
Çevreye zarar vermemek	10
Çevreyi temiz tutmak ve korumak	8
Çevreyi güzelleştirmeye çalışmak	6

Çevreye karşı duyarsız olanları uyarmak	4
Çevreci kuruluşlara üye olmak	2

Tablo 3’te de görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğu çevre bilincinin tanımına ilişkin olarak “çevreyi ağaçlandırmak” biçiminde görüş belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra “çevreye zarar vermemek, çevreyi temiz tutmak ve korumak, çevreyi güzelleştirmeye çalışmak, çevreye karşı duyarsız olanları uyarmak ve çevreci kuruluşlara üye olmak” biçiminde görüşlerini dile getirmişlerdir.

Öğrencilerden Bahar “Çevre bilinci çevreciyim demek değildir. Şöyle bir etrafına bakıp sorunları bulmak demek, ağaçlandırma mı yapılacak, çevredeki çöpler mi temizlenecek, insanları mı uyaracaksın önce ona karar vermek demek. Yani çevre bilinci çevreyi korumaktır, güzelleştirmektir.” biçiminde çevre bilincinin tanımına ilişkin görüşünü belirtmiştir. Öğrencilerin çevre bilincinin tanımına ilişkin görüşlerinden yola çıkılarak çevreye ilişkin sorumluluklarının farkında oldukları sonucuna ulaşılabilir.

Öğrenciler kütüphaneye çevre kirliliği, çevre bilinci konularında araştırma yapmaları için götürülmüş, öğrencilerin kütüphanedeki kitap, dergi, broşürlerden yararlanmaları sağlanmıştır. Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada kitap, dergi, broşürlerden yararlanmaya ilişkin görüşleri Tablo 4’te verilmiştir.

Tablo 4. Çevre Bilinci Kazandırmada Kitap, Dergi ve Broşürlerden Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri

Çevre Bilinci Kazandırmada Kitap, Dergi ve Broşürlerden Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri	f
Çok yararlı	20
Çevre sorunlarına ilişkin bilgi edinmeye yardımcı olur	11
Çevre bilinci kazanmaya yardımcı olur	10
Çok eğlenceli	10
Araştırma yeteneğinin gelişmesini sağlar	6
Çevreyi korumanın önemini kavramaya yardımcı olur	4
Kütüphaneden yararlanmayı öğrenmeyi sağlar	2

Tablo 4’te görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğu Sosyal Bilgiler dersinde kitap, dergi ve broşürlerden yararlanmaya ilişkin olarak “çok yararlı” biçiminde görüş belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra “çevre sorunlarına ilişkin bilgi edinmeye yardımcı olur, çevre bilinci kazanmaya yardımcı olur, çok eğlenceli, araştırma yeteneğinin

gelişmesini sağlar, çevreyi korumanın önemini kavramayı sağlar ve kütüphaneden yararlanmayı öğrenmeyi sağlar” biçiminde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada kitap, dergi ve broşürlerden yararlanmaya ilişkin olarak ilköğretim öğrencilerinden Seher adlı öğrenci; *“Benim için çok eğlenceliydi. Bu etkinlik sayesinde ilçemizdeki kütüphanenin hiç sıkıcı bir yer olmadığını anladım. Kitaplardan, ansiklopedilerden nasıl araştırma yapabileceğimi öğrendim.”* biçiminde görüş belirtirken öğrencilerden Gamze ise *“Çeşitli kaynaklardan çevre kirliliğinin ne kadar kötü olduğunu önlemek için neler yapabileceğimi öğrendim. Bu etkinliği yaptığımızda çevre bilincimiz artar ve daha duyarlı oluruz.”* biçiminde görüşlerini dile getirmiştir.

Bu bağlamda öğrencilerin kitap, dergi ve broşürlerden yararlanarak araştırma yapmayı sevdiğikleri ve çevre bilinci kazanmaya ilişkin bilgi edinme konusunda yararlı buldukları söylenebilir. Öğretim sürecinde öğrencilerin kitap, dergi ve broşürlerden yararlanmalarına olanak tanımalarının gerek öğretim sürecinin zenginleşmesi, gerekse öğrencilerin araştırma yapma becerilerinin gelişimi bakımından etkili olduğu söylenebilir.

İlköğretim öğrencilerinin çevre bilinci kazanması amacıyla bu konuya ilişkin karikatürlerden sınıfta yararlanılarak, öğrencilerin bu karikatürleri yorumlamaları sağlanabilir. Bu çalışmada öğrencilere Hakkı Uslu'nun çeşitli dergilerde ve internette yayınlanan, çevre bilinci kazandırmaya yardımcı olabilecek nitelikteki karikatürleri, projeksiyon kullanılarak sınıfta gösterilmiş, karikatürlere ilişkin olarak öğrencilerin görüş belirtmelerini sağlamak amacıyla tartışma yöntemi kullanılmıştır. Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada karikatürlerden yararlanmaya ilişkin görüşleri Tablo 5’ te verilmiştir.

Tablo 5. Çevre Bilinci Kazandırmada Karikatürlerden Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri

Çevre Bilinci Kazandırmada Karikatürlerden Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri	f
Çok etkileyici	14
Çevre bilinci kazanmaya yardımcı olur	11
İnsanların çevreye verdikleri zararları anlamalarına yardımcı olur	11
Karikatürlerle ilgili sınıf tartışmaları yararlıdır	10
Çevreyi güzelleştirme isteğini (Fidan dikme, uyarı yazıları hazırlama, temizlik...v.b.) artırır	8
Çevre sorunları üzerinde daha çok düşünmeyi sağlar	7
Çok ilgi çekici bir etkinliktir	7
Hayal gücünü geliştirir	3
Karikatürleri yorumlamayı öğrenmeyi sağlar	2
Karikatürlere karşı ilgiyi artırır	2

Tablo 5’te görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğu Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazanmada karikatürlerden yararlanmaya ilişkin olarak “çok etkileyicidir” biçiminde görüş belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra “çevre bilinci kazanmaya yardımcı olur, insanların çevreye verdikleri zararları anlamalarına yardımcı olur, karikatürlerle ilgili sınıf tartışmaları yararlıdır, çevreyi güzelleştirme isteğini artırır, çevre sorunları üzerinde daha çok düşünmeyi sağlar, ilgi çekici bir etkinliktir, hayal gücünü geliştirir, karikatürleri yorumlamayı öğrenmeyi sağlar ve karikatürlere karşı ilgiyi artırır” biçiminde görüşlerini belirtmişlerdir.

Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazanmada karikatürlerden yararlanmaya ilişkin olarak ilköğretim öğrencilerinden Bahar “*Bence gördüğümüz karikatürler çok anlamlı ve gerçekler ele alınarak insanlar uyarılmak istenmiş. Ama insanlar yine de çok duymazlar. Böyle devam ederse her yer aynı bir karikatürde olduğu betondan olacak.*” biçiminde görüş belirtirken Hüseyin isimli bir diğer öğrenci, “*Bu karikatürler bizlere doğadaki canlıların çektiği acıları anlatıyor. Nelere ihtiyaçları olduğunu anlatıyor. Bu canlıların bizim yüzümüzden çektiği acıları, bizim onlara yaptığımız kötülükleri ve doğanın durumunu anlatıyor. O yüzden bu karikatürler çok güzel ve çok etkilendim. Sonra karar aldık ve sınıf arkadaşlarımızla pankartlar hazırlayarak okul bahçemize diktik hepsine uyarıcı yazılar yazdık*” biçiminde görüşünü belirtmiştir.

Yapılan bir diğer etkinlik de öğrencilere gösterilen çevre ile ilgili slayt ve fotoğrafların tartışılmasıdır. Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada slâyıt ve fotoğraflardan yararlanmaya ilişkin öğrenci görüşleri Tablo 6’da verilmiştir.

Tablo 6. Çevre Bilinci Kazandırmada Slayt ve Fotoğraflardan Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri

Çevre Bilinci Kazandırmada Slayt ve Fotoğraflardan Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri	f
İnsanların çevreye verdikleri zararları anlamalarına yardımcı olur	10
Çok etkileyici	9
Çevreye karşı duyarlılığı artırır	7
İlgi çekici bir etkinliktir	6
Çevreyi güzelleştirme isteğini (Fidan dikme, uyarı yazıları hazırlama, temizlik...v.b.) artırır	4
Slayt ve fotoğraflara ilişkin yapılan yorumlar yararlıdır	3
Teknolojinin olumsuz yanlarını da öğrenmeyi sağlar	2
Çevreyi korumak amacıyla ne gibi önlemler alınabileceğini öğrenmeyi sağlar	2

Tablo 6’da görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğu Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazanmada slâyıt ve fotoğraflardan yararlanmaya ilişkin olarak; insanların çevreye verdikleri zararları anlamalarına yardımcı olur ve çok etkileyici” biçiminde görüş belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra öğrenciler “çevreye karşı duyarlılığı artırır, ilgi çekici bir etkinliktir, çevreyi güzelleştirme isteğini (Fidan dikme, uyarı yazıları hazırlama, temizlik...v.b.) artırır, slâyıt ve fotoğraflara ilişkin yapılan yorumlar yararlıdır, teknolojinin olumsuz yanlarını da öğrenmeyi sağlar ve çevreyi korumak amacıyla ne gibi önlemler alınabileceğini öğrenmeyi sağlar” biçiminde görüşlerini ifade etmişlerdir. İlköğretim öğrencilerinden Beyza Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazanmada slâyıt ve fotoğraflardan yararlanmaya ilişkin olarak; “*Bu slayt ve fotoğraflarda gerçekten çok kötü manzaralar vardı. Bunlara sadece resim deyip geçmemeliyiz. Çünkü bunlar gerçeklerdir. Bu etkinlik sayesinde önlem almazsak gelecekte tüm dünyanın ne hale gelebileceğini ve nasıl önlem alınabileceğini öğrendim. Bu fotoğraflara bakıp*

geçseydik belki çok yararlı olmazdı ama tartıştık, yorumladık kararlar aldık. Örneğin okul bahçemize fidan dikmeye karar verdik ve diktik..”biçiminde görüş belirtirken ilköğretim öğrencilerinden Fehmi ise; “Fabrikaların atıklarını denizlere bıraktıklarını, filtre takılmayan bacalardan ne kadar çok duman çıktığını gördüm. İnsanların bu hareketlerini hiç doğru bulmuyorum.” biçiminde görüşünü dile getirmiştir.

Öğrenci görüşlerinden hareketle, öğrencilerin slayt ve fotoğraflarda gördüklerinden etkilendikleri, çevre bilinci kazandırmaya yönelik etkinliklerde slayt ve fotoğraflardan yararlanmanın öğrencilerin çevreye karşı duyarlılıklarını artırmada etkili olduğu söylenebilir. Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazanmada internet araştırmalarından yararlanmaya ilişkin görüşleri Tablo 7’de verilmiştir.

Tablo7. Çevre Bilinci Kazandırmada İnternet araştırmalarından Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri

Çevre Bilinci Kazandırmada İnternet araştırmalarından Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri	f
İnterneti daha etkili kullanmaya katkı sağlar	13
Çevre ilişkin bilgi edinmeye yardımcı olur	10
Çok yararlı bir etkinliktir	7
Çevre bilinci kazanmaya yardımcı olur	6
Çevre ile ilgili kuruluşları öğrenmeye yardımcı olur	4
Çevre sorunlarına ilişkin alınabilecek önlemleri (sorumluluklarını) öğrenmeyi sağlar	7
Yurtiçi ve yurtdışı gündemi takip etmeye yardımcı olur	4
Çevreyi korumanın önemini kavramayı sağlar	2

Tablo 7’de görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğu Sosyal Bilgiler dersinde internet araştırmalarından yararlanmaya ilişkin olarak “interneti daha etkili kullanmaya katkı sağlar” biçiminde görüş belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra “çevreye ilişkin bilgi edinmeye yardımcı olur, çok yararlı bir etkinliktir, çevre bilinci kazanmaya yardımcı olur, çevre ile ilgili kuruluşları öğrenmeyi sağlar, çevre sorunlarına ilişkin alınabilecek önlemleri (sorumluluklarını) öğrenmeyi sağlar, yurtiçi ve yurtdışı gündemi takip etmeye yardımcı olur ve çevreyi korumanın önemini kavramayı sağlar” biçiminde görüşlerini ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazanmada internette yararlanmaya ilişkin olarak ilköğretim öğrencilerinden Enes, “Çevre ile ilgili çoğu konuda bilgi sahibi değildim. Ayrıca internette araştırmaya üşeniyordum. Aradığım bir konuyu bulmakta zorlanıyordum. Şimdi hem çoğu konuda bilgi sahibiyim hem de interneti daha iyi kullanıyorum.” biçiminde görüşünü belirtirken öğrencilerden biri olan Deniz ise “Bilgi

edinmemi sağladı. Bu konuda öğrendiklerimin bana ileride yarar sağlayacağını düşünüyorum. Ayrıca internetin günlük hayatımızdaki gereksinimlerimizden biri olduğunu öğrendim. Artık daha iyi araştırma yapabiliyorum ve internet aslında gündemi takip etmemi sağladı. Ülkemde ve dünyada neler olduğunu öğrendim” biçiminde görüş belirtmiştir.

Bu bağlamda çevre bilinci kazandırmada internet kaynaklı medya ürünleri kullanma öğrencilerin; yurt ve dünya gündemini takip etmelerine, çevre ile ilgili sorunları fark etmelerine, çevreye yönelik duyarlılıklarını artırmaya, sivil toplum kuruluşları gibi konularda internetten yapılan araştırmalar yoluyla bilgi edinmelerine ve çevre sorunlarının çözümünde etkin rol almaya isteklendirilmelerine katkı getirir.

Öğretmenlerin Sosyal Bilgiler dersinde demokrasi, nüfus, kentleşme, trafik, ekonomi, doğal felaketler ve çevre sorunları gibi konuları işlerken kullanabileceği bir araç da gazetelerdir (Öztürk ve Otluoğlu, 2005: 159). Aiex (2002)’e göre Son yıllarda çeşitli öğretim basamaklarında ve her sınıf düzeyinde bir öğretim aracı olarak kitle iletişim araçlarının kullanımında önemli bir artış görülmüştür. “Eğitimde Gazeteler” (NIE) olarak bilinen yayıncıların araştırma sonuçlarına göre kitle iletişim araçlarından en yaygın olarak kullanılan gazetelerdir (Deveci, 2005: 161). Bu araştırmada medya ürünlerinden biri olan gazeteler öğrencilere çevre bilinci kazandırma amacıyla kullanılmış, çevre ile ilgili gazete haberlerine Sosyal Bilgiler dersinde yer verilerek öğrencilerin tartışması sağlanmıştır. Öğrencilerin, Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada gazete haberlerinden yararlanmaya ilişkin görüşleri Tablo 8’de verilmiştir.

Tablo 8. Çevre Bilinci Kazandırmada Gazete Haberlerinden Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri

Çevre Bilinci Kazandırmada Gazete Haberlerinden Yararlanmaya İlişkin Öğrenci Görüşleri	f
Gazete haberleri bulmak çok eğlencelidir	12
Gündemi takip etmeyi sağlar	8
Haberlerle ilgili yorum yapmak fikirlerin paylaşılmasına katkı getirir	7
Gazete okuma alışkanlığı kazanmayı sağlar	3
Çevreye ilişkin sorunların ciddiyetini anlamayı sağlar	3
Haberler ilgi çekicidir	2
Çevre kirliliğine ilişkin okunan haberler öğrencileri etkiler	2

Tablo 8’de görüldüğü gibi, öğrencilerin çoğu Sosyal Bilgiler dersinde gazete haberlerinden yararlanmaya ilişkin olarak “gazete haberleri bulmak çok eğlencelidir” biçiminde görüşlerini belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra “gündemi takip etmeyi sağlar, haberlerle ilgili yorum yapmak fikirlerin paylaşılmasına katkı getirir, gazete okuma alışkanlığı kazanmayı sağlar, çevreye ilişkin sorunların ciddiyetini anlamayı sağlar, haberler ilgi çekicidir ve çevre kirliliğine ilişkin okunan haberler öğrencileri etkiler” biçiminde görüş belirtmişlerdir. Öğrencilerin çoğu

gazetelerde gördükleri çevre kirliliği ve çölleşme ile ilgili haberlerin tartışılması sonunda kendileri de bu konuda görev üstlenmek, TEMA'ya üye olmak istediklerini ifade etmişlerdir.

Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazanmada gazetelerden yararlanmaya ilişkin olarak ilköğretim öğrencilerinden Zeynep; *“İlginç şeyler öğrenmemi sağladı. Bazı haberler beni çok üzdü. Çünkü dünyayı ne kadar çok kirlettiğimizi görünce çok üzülüm. Haberlerle ilgili yorumlarımızı konuşma balonları çizerek içine yazdık. Sonra sınıfta okuyup tartıştık. Fikirlerimizi söylemiş olduk. Bence çok güzeldi.”* derken öğrencilerden Enes ise; *“Ben önceden gazete okumayı hiç sevmezdim. Şimdi her gün okuldan çıkınca babamın iş yerinde gazeteleri okuyorum. Aslında gazete okumak çok güzel bir şeymiş. Merak ettiğim bazı şeyleri öğrenebiliyorum. Bence güzel bir etkinlikti.”* biçiminde görüşünü dile getirmiştir. Elde edilen bulgular ışığında Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada gazetelerden yararlanmanın öğrencilerin çevre ile ilgili sorunları fark etmelerine ve çevreye ilişkin duyarlılıklarının artmasına katkı getirerek çevre bilinci kazanmalarında etkili olduğu söylenebilir.

SONUÇ VE TARTIŞMA

Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada medya ürünlerinden yararlanmaya ilişkin öğrenci görüşlerini belirlemeye yönelik olarak yapılan bu araştırmada, ilköğretim öğrencilerinin çoğu medya ürünlerinden yararlanma konusunda çok yararlıydı biçiminde görüş belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra çevre sorunlarına ilişkin bilgi edinmeye yardımcı olduğunu, çevre bilinci kazanmaya yardımcı olduğunu, çok eğlenceli olduğunu, araştırma yeteneğinin gelişmesini sağladığını, çevreyi korumanın önemini kavramayı sağladığını ve kütüphaneden yararlanmayı öğrendiklerini ifade etmişlerdir. Bu bağlamda öğrencilerin kitap, dergi ve broşürlerden yararlanarak araştırma yapmayı sevdiğikleri ve çevre bilinci kazanmaya ilişkin bilgi edinme konusunda yararlı buldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Medya ürünlerinden biri olan karikatürlerden yararlanmaya ilişkin olarak öğrencilerin çoğu “çok etkileyiciydi” biçiminde görüş belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra çevre bilinci kazanmaya yardımcı olduğunu, insanların çevreye verdikleri zararları anlamaya yardımcı olduğunu, karikatürlerle ilgili yapılan sınıf tartışmalarının yararlı olduğunu, çevreyi güzelleştirme isteğini artırdığını, çevre sorunları üzerinde daha çok düşünmeyi sağladığını, ilgi çekici bir etkinlik olduğunu, hayal gücünü geliştirdiğini, karikatürleri yorumlamayı öğrendiklerini ve karikatürlere karşı ilgilerini artırdığını belirtmişlerdir. Aksoy ve diğerlerinin (2010) yaptığı “Sosyal Bilgiler Öğretiminde Karikatür Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarısına Etkisi” adlı çalışmada, Sosyal Bilgiler dersinde karikatür kullanımının öğrencilerin akademik başarılarını artırdığı sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda Sosyal Bilgiler dersi kazanımları arasında yer alan çevre bilinci kazandırmaya yönelik konuların öğretiminde medya ürünlerinden biri olan karikatür kullanımının öğrencilere çevre bilinci kazandırmaya katkı sağladığı söylenebilir. Güç ve Ayca (2009: 130) da karikatürler üzerine yapılan bazı araştırmalardan yararlanarak karikatürlerin eğitim amaçlı kullanım alanlarını okuma becerilerini geliştirme (Demetrulias, 1982), kendini ifade etme becerisini geliştirme (Godstein, 1986), problem çözme (Jones, 1987) ve düşünme becerilerini (De Fren,

1988) geliştirme, motivasyon sağlama (Heintzmann, 1989), karmaşıklıkları giderme (Naylor ve McMurdo, 1990), herkesçe doğruluğu kabul edilmiş bilimsel bilgilerin detaylandırılmasına katkı sağlama (Gutierrez ve Ogborn, 1992) ve bilimsel düşünceleri ulaşılabilir kılma (Peacock, 1995) biçiminde özetlemiştir. Bu araştırmada da karikatürler öğrencilerin çevre ile ilgili konularda düşünmelerine, dikkatlerini artırmalarına katkı sağlamıştır. Karikatür kullanımı öğretim sürecinde öğrenci ilgisini artıran, sınıfta tartışma ortamı yaratmada etkili, öğrencilerin mizah duygularını da harekete geçirerek onları düşünmeye ve yorumlamaya yönlendiren bir çalışmadır. Seçgin ve diğerleri (2010: 391)'nin yaptığı "İlköğretim Sekizinci Sınıf Öğrencilerinin Karikatürler Aracılığıyla Çevre Sorunlarına İlişkin Algıları" başlıklı araştırmada ise öğrencilerden kendilerine gösterilen karikatürlerle ilgili yorumlarını yazmaları istenmiştir. Böylece öğrencilerin karikatürlerde yer alan çevre sorunlarını zihinlerinde hangi kavramlarla ilişkilendirdiklerini ortaya çıkartmak ve çevre ile ilgili kavram yanılgılarını, eksik öğrenme nedenlerini tespit etmek amaçlanmıştır. Öğrencilerin karikatürlerle ilgili yorumlarında en çok küresel ısınma, kirlilik, kuraklık, doğal denge, duyarsızlık, bilinçsizlik, insan gibi kavramlarını tekrarladıkları gözlemlenerek öğrencilerin çevre ile ilgili kavram yanılgıları ya da eksik öğrenmeleri ortaya konmuştur. Bu bağlamda karikatürlerin öğrencilere çevre bilinci kazandırma amacıyla kullanılmasının yanı sıra eksik ve yanlış öğrenmelerin belirlenmesi amacıyla da kullanılabileceği söylenebilir.

Slayt ve fotoğraflardan yararlanmaya ilişkin olarak ilköğretim öğrencileri; insanların çevreye verdikleri zararları anlamaya yardımcı olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra çok etkileyiciydi. çevreye karşı duyarlılığımın artmasını sağladı, çevreyi güzelleştirme isteğim (Fidan dikme, uyarı yazıları hazırlama, temizlik...v.b.) arttı, slâyt ve fotoğraflara ilişkin yaptığımız yorumlar yararlı oldu ve teknolojinin olumsuz yanlarını da öğrenmemi sağladı biçiminde görüş belirtmişlerdir. Ayva (2010) yaptığı "Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Öğretme Süreci ile İlgili Öğrenci Görüşleri" başlıklı çalışmada öğrencilerin görsel etkinliklerden keyif aldıkları, derslerde daha çok slayttan yararlanılmasını istedikleri sonucuna ulaşılmıştır. Bu bağlamda ulaşılan sonuçların birbiri ile uyumlu olduğu söylenebilir. Aynı şekilde Barbas, Paraskevopoulos ve Stamou, (2007), doğal film gösterimlerinin öğrencilerin çevreye ilişkin düşüncelerine etkilerini incelemişlerdir. Araştırma sonucunda doğal çevre ile ilişkili olan filmlerin izletildiği grubun çevreye duyarlılığının daha fazla olduğu ortaya konulmuştur. Bu araştırmada da doğal çevre, çevre kirliliği, insanların doğaya verdiği zararlar konulu fotoğraflardan oluşan slaytlar üzerinde tartışılmış öğrenciler bu etkinliğin sonunda çevre duyarlılıklarının arttığı yönünde görüş belirtmişlerdir. Bu bağlamda araştırma sonuçlarının birbirini desteklediği söylenebilir.

İlköğretim öğrencilerinin internet araştırmalarından yararlanmaya ilişkin olarak görüşleri şu şekilde sıralanabilir; interneti daha etkili kullanmayı öğrenmemi sağladı, çevreye ilişkin bilgi edinmeye yardımcı oldu, çok yararlı bir etkinlikti, çevre bilinci kazanmama yardımcı oldu, çevre ile ilgili kuruluşları öğrenmemi sağladı, çevre sorunlarına ilişkin alınabilecek önlemleri (sorumluluklarımı) öğrenmemi sağladı, yurtiçi ve yurtdışı gündemi takip etmeye yardımcı oldu ve çevreyi korumanın önemini kavramamı sağladı biçimindedir. Scrogan'a (1995) göre; internet kullanımı akademik başarıyı artırmakta, öğrenme yeteneği geliştirmekte, bir başka deyişle araştırma yeteneklerini geliştirmektedir. Öğrencilerin Sosyal Bilgiler dersinde çevre bilinci kazandırmada internetten yararlanmaya ilişkin görüşleri de bu araştırmada sözü edilen yararlar ile paralellik göstermektedir.

Gazete haberlerinden yararlanmaya ilişkin olarak haber dosyası hazırlamanın çok eğlenceli olduğunu belirtmişlerdir. Bunun yanı sıra gündemi takip etmemi sağladı, haberlerle ilgili yorum yapmak fikirlerimizi paylaşmamızı sağladı, gazete okuma alışkanlığı kazanmamı sağladı, çevreye ilişkin sorunların ciddiyetini anlamamı sağladı, haberler ilgi çekiciydi ve çevre kirliliğine ilişkin okuduğum haberler beni üzdü biçiminde görüş belirtmişlerdir. Çevre eğitiminde uygulamalara, görsel öğelere ve farklı etkinliklere yer vermek büyük önem taşımaktadır. Gazetelerden eğitimde yararlanma giderek yaygınlaşmaktadır. Çevre eğitiminde de gazetelerden yararlanmanın önemli olduğu düşünülmektedir. Gazetelerin öğretim sürecine katkılarını Gökçe (2009: 252), Street (2002), Wolk, (2003), Kabapınar ve Baysal (2004)'a dayanarak şu şekilde sıralamıştır; öğrencilerin okuma, problem çözme ve eleştirel düşünme becerilerinin gelişmesine katkı sağlar, öğrencilerin motivasyonunu ve derse katılımını artırır, öğrencilerin yaşadığı toplumu ve gezegeni daha iyi anlamlarına yardımcı olur. Bu araştırmada da gazete haberlerinin çevre bilinci kazandırma amacıyla kullanımı öğrencilerin çevre sorunlarının ciddiyetini kavramalarında etkili olmuş, duyarlılıklarını artırma konusunda katkı getirmiştir. Bunun yanı sıra öğrencilerin sivil toplum kuruluşlarına üye olma yönünde istekli olduğu gözlenmiş, gazete kullanımının öğrencilerin etkili vatandaşlar olarak yetişmelerine katkı sağlamıştır. Ünlüer (2008)'in gerçekleştirdiği "Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi" başlıklı doktora tezinde Sosyal Bilgiler dersinde gazete kullanımının öğrencilerin akademik başarılarına ve tutumlarına etkisini belirlemeyi amaçlamıştır. Araştırmasının sonucunda Sosyal Bilgiler dersinde gazete kullanılarak öğretim yapılan deney grubu ile geleneksel öğretimin uygulandığı kontrol grubundaki öğrencilerin akademik başarıları ve derse ilişkin tutumları arasında deney grubu lehine anlamlı bir fark olduğu ortaya çıkmıştır. Sosyal Bilgiler dersinde gazete kullanılarak öğretim yapılan deney grubundaki öğrencilerin öğretimde gazete kullanılmasına ilişkin görüşleri genelde olumlu yöndedir. Kendileriyle görüşme yapılan öğrencilerin tümü derste gazete kullanımının okuma ve okuduğunu anlama becerisini artırdığını, tümüne yakını gazete kullanımıyla dersi daha iyi öğrendiğini, dersi günlük yaşamla ilişkilendirdiğini ve araştırma becerilerini geliştirdiğini belirtmiştir. Görüşmeye katılan öğrencilerin tümü derste gazete kullanımıyla dersi sevdiğini, tümüne yakını derste gazete kullanımında güçlüklerle karşılaşmadığını ve tüm derslerde gazetenin kullanılabileceğini bildirmiştir. Bu araştırma ile elde edilen sonuçların Ünlüer'in araştırma sonuçlarıyla uyumluluk gösterdiği söylenebilir.

Öğrenciler çevre bilincinin tanımına ilişkin olarak ise; çevreyi ağaçlandırmaktır, çevreye zarar vermemektir, çevreyi temiz tutmak ve korumaktır, çevreyi güzelleştirmeye çalışmaktır, çevreye karşı duyarsız olanları uyarmaktır ve çevreci kuruluşlara üye olmaktır biçiminde görüşlerini dile getirmişlerdir. Demirbaş ve Pektaş (2009) "İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Sorunu ile İlişkili Temel Kavramları Gerçekleştirme Düzeyleri" başlıklı çalışmalarıyla ilköğretim öğrencilerinin çevre sorunlarına yönelik temel kavramları tanıma düzeylerini araştırmıştır. Araştırma sonucunda öğrencilerin daha çok, çevre kirliliği, hava kirliliği ve atıklardan kaynaklanan çevre sorunlarının farkında oldukları ve çevreye yönelik duyarlılıklarının yeterli düzeyde olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Bu bağlamda araştırma sonuçlarının birbiriyle uyumlu olduğu söylenebilir. Araştırma sonuçlarına dayalı olarak Sosyal Bilgiler dersi kapsamında çevre bilinci kazandırmaya yönelik dönemlik proje çalışmaları ile öğrencilerin yaşadıkları çevreye katkıda bulunmalarını sağlayacak toplum çalışmaları desenlenebilir. Medya

kuruluşlarınca çevre bilinci kazandırmaya yönelik çeşitli kısa filmler çekilerek öğretim sürecinde kullanılmak üzere okulların hizmetine sunulabilir. Çevre bilinci kazandırmaya yönelik farklı yöntemlerin araştırıldığı çeşitli sınıf düzeylerinde nicel ve nitel araştırmalar gerçekleştirilebilir. Medya ürünlerinin farklı amaçlarla kullanıldığı çeşitli sınıf düzeylerinde nicel ve nitel araştırmalar gerçekleştirilebilir.

KAYNAKÇA

- Alım, M. (2006). “Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye’de Çevre ve İlköğretimde Çevre Eğitimi” *Kastamonu Eğitim Fakültesi Dergisi*, 14-2, (599-616).
- Ayva, Ö. (2010), “Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Öğretme Süreci İle İlgili Öğrenci Görüşleri”, International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 11-13 Kasım, Antalya.
- Ayvaz, Z. (1998). *Çevre Eğitime Giriş*. İzmir: Çevre Eğitimi Merkezi Yayınları.
- Barbas, A. T., Paraskevopoulos, S., Stamou, G. A. (2007). “The Effect of Nature Documentaries on Students’ Environmental Sensitivity A Case Study” *Learning Media and Technology*, 3-1, (61-69).
- Barkan, M., Eroğlu, E. (2004). “Eğitim İletişiminde Çağdaş Ortamlar: İletişim Bir Sorun Kaynağı mı Yoksa Çözüm Seçeneği mi?..” *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 3-3, (115-123).
- Bilgin, A., Ökten, K., Sanin, S. (2007). “Çağdaş Yaşamda Çevre Bilinci ve Çevresel Riskin Yeri”, 7. Ulusal Çevre Mühendisliği Kongresi Yaşam Çevre Teknoloji, 24-27 Ekim, İzmir.
- Demirbaş, M., Pektaş, M. (2009). “İlköğretim Öğrencilerinin Çevre Sorunu İle İlişkili Temel Kavramları Gerçekleştirme Düzeyleri” *Necatibey Eğitim Fakültesi Elektronik Fen ve Matematik Eğitimi Dergisi*, 3-2, (195-211).
- Demirkaya, H. (2006). “Çevre Eğitiminin Türkiye’deki Coğrafya Programları İçerisindeki Yeri ve Çevre Eğitime Yönelik Yeni Yaklaşımlar” *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 16 -1, (207-222).
- Deveci, H. (2005). “Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımı” *The Turkish Online Journal of Educational Technology*, 4-3, (159-166).
- Deveci H., Çengelci, T. (2008) “Sosyal Bilgiler Öğretmen Adaylarından Medya Okuryazarlığına Bir Bakış” *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5-2, (25-43).
- Flores Koulis, S. A. (2006) “Media literacy: an entree for pre-service teachers into critical pedagogy”. *Teacher Education*, 17 -3, (239-249).
- Gökçe, N. (2009). “Çevre Eğitiminde Gazetelerden Yararlanma” *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 2-6, (251-265).
- Güç, E., Aycan, Ş. (2009). “İlköğretim Öğrencilerinde Karikatürler Yardımıyla Çevresel Farkındalık Yaratma”, Uluslararası 5. Balkan Eğitim ve Bilim Kongresi, 1-3 Ekim, Edirne.
- Hobbs, R. (1998). “The Seven Great Debates In The Media Literacy Movement” *Journal of Communication*, 48-1, (16-32).
- Miles, M. B., Huberman, A. M. (1994). *An Expanded Sourcebook Qualitative Data Analysis*. (2nd ed.). California: Sage Publication.

- Özdemir, O. (2010). “Doğa Deneyimine Dayalı Çevre Eğitiminin İlköğretim Öğrencilerinin Çevrelerine Yönelik Algı Ve Davranışlarına Etkisi” *Pamukkale Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 27, (125-138).
- Öztürk, C., Otluoğlu, R. (2005). *Sosyal Bilgiler Öğretiminde Edebi Ürünler ve Yazılı Materyaller*. Ankara: Pegema Yayıncılık
- Scrogan, L. (1995) *Tools for Change Restructuring Technology in Our Schools*, USA: The Institute For Effective Educational Practice.
- Seçgin, F., Yalvaç, G., Çetin, T. (2010) “İlköğretim 8. Sınıf Öğrencilerinin Karikatürler Aracılığıyla Çevre Sorunlarına İlişkin Algıları”, International Conference on New Trends in Education and Their Implications, 11-13 Kasım, Antalya.
- Sözer, E. (1998). Sosyal Bilgiler Programının Amaçları, İlkeleri ve Temel Özellikleri, (Editör Gürhan Can), *Sosyal Bilgiler Öğretimi*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açıköğretim Fakültesi.
- Şimşek, A. (2006). “İlköğretim Öğrencilerine Göre Sosyal Bilgiler Dersinde Neler Olmalıdır?”, 15. Eğitim Bilimleri Kongresi, 13-15 Eylül, Muğla.
- Şimşekli, Y. (2004). “Çevre Bilincinin Geliştirilmesine Yönelik Çevre Eğitimi Etkinliklerine İlköğretim Okullarının Duyarlılığı” *Uludağ Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17-1, (83-92).
- Tanrıverdi, B. (2009). “Sürdürülebilir Çevre Eğitimi Açısından İlköğretim Programlarının Değerlendirilmesi” *Eğitim ve Bilim*, 34-151, (89-103).
- Türküm, S., (1998). Çağdaş Toplumda Çevre Sorunları ve Çevre Bilinci, (165-181), (Editör Gürhan Can), *Çağdaş Yaşam Çağdaş İnsan*, Eskişehir: Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi İlköğretim Öğretmenliği Lisans Tamamlama Programı.
- Uslu, H. (2007). “Eğitimde Karikatür” *Bilim ve Aklın Aydınlığında Eğitim*, 84-7, (15-18).
- Ünlüer, G. (2008) *Sosyal Bilgiler Dersinde Gazete Kullanımının Öğrencilerin Akademik Başarılarına ve Tutumlarına Etkisi*, Yayınlanmamış doktora tezi, Anadolu Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü.
- Yıldırım, A., Şimşek, H (2000). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.